

дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. Київ, 2009. 534 с.

6. Старостіна О. В. Розвиток професійної майстерності педагогічних кадрів у системі підвищення кваліфікації в Англії : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 ; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2015. 20 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-109>

## **ІДЕАЛІСТИЧНІ ПРОТИРІЧЧЯ МІЖ ПОСТСУЧАСНОЮ СВОБОДОЮ ВИБОРУ ТА ЛЮДИНОЮ**

***Тюлькін О. В.***

*аспірант кафедри філософії та релігієзнавства  
Київський університет імені Бориса Грінченка  
м. Київ, Україна*

У чому полягає проблематична сутність ідеалістичних протиріч між постсучасною свободою вибору та людиною? Якщо ідеалістичні протиріччя сприймати, як неточне розуміння або визначення про свободу вибору, людину постсучасності чи їх спільний зв'язок. То у сукупності формується відносно невірне усвідомлення про свободу вибору та образ, якому властива така свобода. Це стосується наукового товариства і його посилу, який вони вкладають в поняття образа та свободи вибору постсучасності.

Для того, щоб більше розкрити цю тему, спочатку, потрібно розглядати не сам феномен постсучасної свободи вибору у її первинному значенні, ні. В основному, слід звертати увагу на об'єкт, якому вона підвладна і у яких випадках. Саме постсучасність, як історично-культурний період вдосталь відображає наші сучасні особливості. Враховуючи це, підходящим прикладом для дослідження ідеалістичних протиріч, стає – життєдіяльність (життєпис) постсучасної людини.

У такому разі, перше протиріччя, яке нам доводиться бачити, це вагома різниця у образі людини, який старанно формують дослідники сьогодення, коли пишуть про ціннісні кризи або про переважання техногенних процесів, що відбуваються в суспільстві та коли на їх же думку, завдяки прогресивним процесам становлення сучасної людини, вона формується за рахунок переосмисленого ціннісного відношення до різних аспектів свободи, власного саморозвитку та багатьох інших чинників, подібних до

цих двох. Їм вдається показати, протилежні позиції, описуючи один і той самий образ постсучасної людини, але по-різному. Така різниця, більше походить на суперечливість тверджень, ніж на цілеспрямовану спробу розширити всезагальний світогляд на подібне проблемне поле. Однак, цей аспект питання досі залишається відкритим.

Щодо свободи, то людина, як суб'єкт своїх дій та виборів, завжди буде залежна від себе та соціума, який так чи інакше впливає на неї. Подібну залежність можна розкрити ставлячи перед собою такі питання, як: Яким чином, соціум найбільше впливає на окремого індивіда? І, як в такому разі, він сам себе сприймає? Ці питання доречні, бо розуміючи себе можна відповісти на більшість питань, які нас турбують, особливо, це допоможе пояснити сенс, щодо названих протиріч у заголовку цієї роботи.

Відповіддю на перше питання буде – через масову культуру. Одним із дослідників філософського надбання постсучасності було сказано, що: «Формально масова культура безмежна, пронизує весь культурний простір та буквально керує людиною, позбавляючи її можливості вибору та нав'язуючи стандартні зразки та потребу їх споживання. Основна функція масової культури полягає в тому, щоб регулювати поведінку людей, уніфікувати їх духовне життя, інтелектуальний та емоційний світ» [1, с. 28]. Виходить зі слів автора, постсучасна людина це підконтрольна особистість, яка стала залежна від впливу ззовні. Вірогідно, масова культура в такому баченні визначає образ постсучасної людини.

Стосовно минулого твердження про позбавлення можливості вибору, слід зауважити очевидне, науковці, по-різному бачать цілісність парадигми, щодо наявності чи ні, вибору у суспільстві, однак на нашу думку, названий культурний простір здебільшого надає варіанти вибору ніж повністю позбавляє людину їх наявності. Хоч і відомо, що ці варіанти в основному обмежені тією варіативністю, яка підвладна системі створеної суспільством.

Розуміючи це, нам не потрібно перелічувати всі механізми та процеси, які відповідають за залежність індивіда від соціума та його продуктів виробництва, достатньо зазначити сам факт множинності, яка доречно є характерною для постсучасності. Множинність розповсюджується у нашому житті і стає тим, що змушує нас знаходитися у різних навколишніх умовах. Її визивають колективні дії зі сторони суспільства та індивідуальні вподобання, що основані на динамічному розвитку різних культур (технічної, традиційної). Через, що змінюються багато речей у нашому житті, а коли зміни постійні та всезагальні, то індивід ніяк не може не мінятися сам і не переосмислювати відомі йому істини.

Відповіддю на друге питання є відчуття особливості та вимогливості, яке кожен відчуває незважаючи на розуміння про вплив на себе масової культури. Поєднуючи ці дві відповіді, прослідковується очевидне протиріччя між підвладною, типовою людиною та вільною і особливою. Все це, у свою чергу, приклад діалектичної проблеми людської природи.

Детальніше розкриваючи названий момент, виходить, що постсучасна людина може бути не тільки позитивним героєм, а і негативним. Якщо на початку, це людина свободи та розвитку, то потім, це людина криз, деградації та протиріч. І, хоч постсучасний суб'єкт є новим типом сьогодення, та відсутність в його житті цілісності і відповідальності, які були так популярні у часи Модерна, стала означати, що є ряд проблем, які показуються поза тим набором ознак, які властиві людині постсучасності за описом науковців світу.

Отже, ідеалістичні протиріччя, у нашому випадку – це погляди, позиції чи думки, які ґрунтуються на ідеалізованому, спрощеному баченні реальності. Вони передаються у будь-якій відомій нам формі (газети, блоги, книги, кіно, та інше.) і в основному протиставляються дійсній, буденній реальності. Назвати їх негативними не просто, бо все залежить від посилення, який вони передають. Важливо, що ідеалістичні протиріччя щодо образу постсучасної людини формуються на ілюзіях соціуму.

Слід розуміти, що соціальні ілюзії, ніщо інше, як неправильне уявлення про оточення та самого себе (про взаємини, про самоідентифікацію, тощо), це невірні усвідомлення, уявлення та вірування. Загалом, ілюзорними уявленнями стають із-за неповної або помилкової інформації. Наприклад, це можуть бути: історичні факти, політичне або соціально-економічне становище суспільства, тенденції його розвитку. Їх поява може бути спонтанною і впливати на колективне несвідоме або бути розрахованою і абсолютно свідомою. Ключовою небезпекою вони стають у разі втілення їх – панівною ідеологією, після чого, через методи маніпулювання (пропаганди) відбувається вплив на громадські думки в цілях та інтересах реалізації над ним контролю зацікавленими для цього сторонами [2, с. 80].

Стосовно наших ілюзій, які розкривають ідеалістичні протиріччя, то вони не настільки негативні, як це може здатися після минулого опису. Оскільки, їх початкове значення скоріше нейтральне ніж негативне. Той образ постсучасної людини, який іноді описують дослідники, поєднуючи в ньому характерні для постсучасності вади (наприклад, втрата ціннісних критеріїв правильності чи неправильності) майже не виходить за межі наукових робіт. А в реальному житті ідеальних представників, які б поєднували у собі усі ті якості, дуже мало. Це скоріше частковий процес, який проявляється в нас по окремоті.

Відповідно, свобода вибору, яка залежить від правильності образу постсучасної людини, часто на письмі зображується, як: динамічна, популярна, затребувальна, всеосяжна свобода. Однак, враховуючи похибку у сприйнятті такого образу (менш ідеалістично), то, свобода вибору постсучасної людини, скоріше систематична, непроста, залежна, вольова свобода, яка потрібна для досягнення власних бажань та реалізації фантазій.

В результаті, усе це складає образ нової реальності. Все супроводжується, тим що: відбуваються руйнівні процеси та ті, що їх компенсують; зникають та відновлюється порядки; створюються і долаються існуючі кордони, тощо; Ці процеси та явища приклад взаємодії протиріч. Це означає, що вони (протиріччя) не лише заважають один одному, а ще і потрібні для свого правильного функціонування. У даному разі, це соціум для якого, утопічне мислення, що подібне до ілюзорного сприйняття, має і позитивне значення. Воно допомагає розкрити негативні сторони соціальної дійсності. Бо, чим більше усі ми прагнемо втілити свої позитивні образи, мрії або сподівання, тим більше розкриваємо недоліки нашого реального суспільства. Сьогодні, це активно відбувається завдяки застосуванню інформаційних технологій для передачі різноманітної інформації, бо все це є особливістю епохи «Пост» [3, с. 27–110].

Так, досліджуючи тему свободи вибору було неодноразово встановлено, що постсучасна свобода вибору ідеалізується сьогодні, як форма свободи, яка нерідко співвідноситься з сучасною людиною у неправильноному описі. Це не означає, що більшість її сприймає, як дійсно всеосяжну існуючу свободу вибору, маються на увазі випадки, коли в текстах про постсучасну людину говорять, як про об'єкт, якому у повному обсязі підвладна його доля, йому відкриті безліч можливостей, він виходить за межі системності і робить вибір в залежності від його ідеалів. Однак, сучасна свобода вибору лиш частково відповідає такому опису, бо як було сказано раніше, сам образ постсучасної людини множинний, він часто висвітлюється ідеалістичніше ніж це є в реальності. Подібний механізм не лише означає ілюзорну, утопічну картину світу, але і допомагає бачити різницю у відповідності з реальністю, він сприяє формуванню необхідних нам уявлень для саморозвитку.

### **Література:**

1. Стасевська О.А. Ціннісні орієнтири людини постсучасності. Актуальні проблеми розвитку українського суспільства, Вісник НТУ «ХПІ». 2016. № 13 (1185). С. 26–29.

2. Матвіїшин А.М. Поняття соціальної ілюзії в соціогуманітарному науковому дискурсі. Прикарпатський вісник НТШ. Серія: «Психологія», Думка. 2010. № 3 (11). С. 77–86.

3. Огорокова В.В. Образ нової соціальної реальності Постмодерну та форми його моделювання : монографія; Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса: БМВ, 2018. 288 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-110>

## **ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

***Чебан А. Д.***

*методист відділу предметів художньо-естетичного циклу  
КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти  
педагогічних кадрів»  
м. Київ, Україна*

Важливим аспектом національної самоідентифікації особистості є утвердження у свідомості відчуття власної пов'язаності з долею Батьківщини. Вирішальним чинником в процесі формування такої особистості виступає власне національна самосвідомість, яка виявляє себе у пам'яті про минуле та усвідомленням своєї належності до Батьківщини. Національна самосвідомість людини, громадянина формується під впливом багатьох факторів. І одним із факторів національної самосвідомості є виховання національно-патріотичних цінностей учнівської молоді.

Відомо, що мета національно-патріотичного виховання реалізується завдяки системи виховних завдань, пов'язаних з утвердженням у свідомості й почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України. Важлива роль у формуванні національної самосвідомості особистості в сучасних умовах належить музичному мистецтву, зокрема й патріотичній пісні. Музичне мистецтво відображає в людській свідомості цінності минулого і сучасного, володіє даром синтезування узагальненого досвіду людства, чим і впливає на багатство духовного світу особистості [2, с. 457].

Аналіз стану досліджуваної проблеми свідчить про те, що духовно-моральне виховання є предметом вивчення філософів, психологів,